

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Бешлей М.Ю.

студент,

Науковий керівник: Приймач Н.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ У НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВОЛИНСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ

Заснування у Кременці Волинської гімназії було результатом освітньої реформи, проведеної в Росії на початку XIX ст. На території тогочасної Росії було створено навчальні округи з університетами в кожному з них, які були школами найвищого рівня й водночас виконували адміністративні та освітні функції. Однією із таких одиниць став Віленський навчальний округ. Для трьох губерній, найбільше віддалених від Віленського університету – Волинської, Подільської та Київської – запровадили посаду інспектора. Ним став Тадеуш Чацький.

Дослідники історії гімназії М. Василенко, І. Огієнко, М. Данілевич-Зелінська, С. Коляденко В. Шульгіна, та ін. звертають увагу на яскраву постать Т. Чацького. Волинський шляхтич, економіст, юрист, історик, видатний науковець громадський діяч, засновник Волинської гімназії. За короткий час Тадеушу Чацькому вдалося створити зразковий навчально-виховний потенціал, який завдяки міністру П. Завадському отримав назву «Волинські Афіни» [5, с. 23].

На думку Івана Огієнка Тадеуш Чацький був патріотом своєї справи та своєї держави. Він не шкодував коштів на освіту, намагався всіма можливостями підтримувати її рівень. Одночасно Волинська гімназія, а згодом і ліцей акцентували свою увагу на моральному та громадянському вихованні, на підготовці вихованців до публічного життя та формування в них свідомих громадян [2, с. 95].

Вирішальною для подальшого напрямку діяльності Волинської Гімназії стала зустріч Тадеуша Чацького із Гуго Коллонтаєм, який схвалив ці реформаторські починання.

Істотним елементом освіти за задумом Коллонтая мало бути виховання в молоді культури праці і науки, розвиток її зацікавленості практичним дослідженням. Коллонтай продумує створення програм для різного обсягу та рівня освіти, щоб заохотити молодь до обрання вчительської професії, та подбав про стипендії і привілеї для тих, хто буде сумлінно працювати [4, с. 41].

Волинська гімназія мала стати добре організованим осередком навчання і виховання. Під час добору педагогічних кадрів Т. Чацький і Г. Коллонтай виходили з того, які наукові праці мали майбутні викладачі, які їх методичні досягнення та наскільки творчо вони підходять до навчально-освітнього процесу [6, с. 74].

Метою створення Волинської гімназії, як центру польської освіти – була підготовка необхідних фахівців. Цьому сприяв високий науково-методичний рівень навчально-виховного процесу, ретельний відбір викладацького складу, розвинена матеріальна база [1, с. 76].

Слід зазначити, що головною метою навчально-освітньої діяльності у Волинській гімназії було виховання особистості та підготовка майбутнього спеціаліста в різних галузях виробництва та соціальної сфери. Кременецька гімназія поступово стала центром усіх навчальних закладів Волинського Краю. Як свідчить аналіз кадрового потенціалу викладачів Волинської гімназії на першому етапі Гуго Коллонтаєм до навчального закладу запрошувалися виключно науковці й педагоги з різних країн Європи: поляки, чехи, німці, австрійці, ірландці, французи, англійці [2, с. 94]. Розглянувши лише декілька постатей ми може стверджувати про високий професіоналізм і педагогічні ідеї викладачів Волинської гімназії, які сприяли розвитку особистості учнів.

Францишек Шейдт, викладач хімії і природи, відзначився, як перший організатор ботанічного саду в Кременці. У своїй педагогічній діяльності цей учитель спирався на досвід роботи ботанічних садів Вільно і Кракова. Із навчально-виховною метою в межах обов'язкових занять він передбачив працю учнів у саду. Заняття цього типу мали сприяти кращому опануванню ботаніки і викликати захоплення в учнів мистецтвом садівництва [2, с. 99]. Юзеф Чех, філософ і прекрасний математик, талановитий учитель і перший директор школи зумів пробудити інтерес молоді до точних наук. Велику увагу творці Кременецького ліцею приділяли викладанню історії й географії. Причому, якщо у Віленському університеті ці дисципліни було занедбано, то в Кременецькому ліцеї одним з найважливіших предметів була загальна історія, для викладання якої був запрошений випускник Краківської академії Карол Міровський [3, с. 213]. Гімназійні документи свідчать, що Міровський дотримувався певного порядку викладання: спочатку сучасна історія, а на наступний рік – стародавня, що свідчить про своєрідний підхід до методики викладання даного предмету, коли учні застосовують поняття сучасних історичних реалій в контексті минулих подій. Однак він акцентував увагу учнів на політичних подіях, що заважало висвітленню інших сторін розвитку суспільства. Міровський наполягав, щоб учні досконало володіли фактологією. Тому вихованці були прекрасно обізнані з подіями минулого, але не виробляли історичного мислення. Міровський дотримувався традиційного навчання, не розуміючи новітньої концепції історії.

Його спадкоємцем в гімназії став Ю. Левель – видатний історик того часу. Педагог не без підстав вважав, що історія несе в собі багатий виховний потенціал, тому повинна бути знана кожним. Історія, на його думку, включає все, що колись відбувалося з людьми, і тому при її викладанні треба звертати увагу не лише на політичні події, суперечки династій або війни, але і на господарство, правознавство, звичаї, науку, освіту [2, с. 103].

За Левелем, вчитель повинен показувати учням безперервний ланцюг причин і наслідків, виділяти головне і закономірне в історичному процесі. Аналізуючи педагогічні ідеї Левеля звертаємо увагу на його педагогічну думку, про те, що лише тоді можна добре пізнати історію будь-якого народу, коли знаєш і розумієш причини його народження, піднесення, ослаблення, занепаду і відродження. Концепція Левеля знайшла підтримку серед генерації молодих науковців і вчителів історії. Серед них був його наступник Ю.Улдинський. У своїй діяльності він опирався на найновітнішу літературу,

дотримувався історичної правди, турбувався про виховний бік свого викладання. За методикою Улдинського вивчення історії починалося з підручника Бредова, де висвітлювалися події у Вавілоні, Персії, Асирії, країнах Малої Азії. Далі розглядалися події у Греції і Римі, а потім – середньовічна і сучасна історія (до XVII ст.) [5, с. 25].

Естетичне виховання в Кременецькій гімназії здійснювалось з допомогою лекції з малювання і музики, заняття були індивідуальними і платними. Програма з малювання дуже різноманітна – від каліграфії в молодших класах до архітектури – у старших. Для викладання Т. Чацький запросив вихованців Віленської Академії Грасса і Лампа. Але задавав художній тон в гімназії, запрошений зі Львова у 1806 р., вчитель малювання Юзеф Пітсхман (1758–1834). Своїм талантом він завоював любов та повагу учнів. Вже у 1807 р. на його курсі навчалося 152 слухачі [4, с. 43].

Також зазначається, що в гімназії проводилися заняття з музики, співів, танцю. Завдяки внескам обивателів вдалося закупити музичні інструменти і створити учнівський оркестр, яким керував колишній диригент імператорського театру Я. Лензі. Грі на скрипці навчали В. Вайер і Я. Ролле; співам – Ю. Ваняушек. Бали і карнавали, які проводилися в Кременці, вимагали від учнів вміння танцювати, тому балетмейстер Варшавського театру Ф. Шланцовський проводив платні курси танцю [2, с. 98].

Варто зазначити Кременецький ліцей сприяв підготовці таких талановитих діячів, що своєю працею на теренах України сприяли розвитку прогресивної суспільної громадської думки, відродженню української мови, національної свідомості, культури, освіти в XIX-XX ст. (В. Бессер, М. Гославський, Ю. Кращевський, А. Осинський, Т. Падура, А. Фелінський).

Отже, Кременецька гімназія заснована з ініціативи видатних польських політичних та освітніх діячів Т. Чацького та Г. Коллонтая, стала помітним не лише освітнім, але й науковим осередком громадського життя на Волині першої половини XIX ст. Перш за все поява гімназії сприяла піднесенню освітньо-культурного рівня населення, що породжувало духовну потребу літературних та наукових творів у цьому середовищі, це в свою чергу підвищувало рівень інтелектуальних запитів не лише польських шляхтичів, але й інших соціальних верств. Навколо гімназії згуртувалася яскрава плеяда науковців: засновники гімназії Т. Чацький і Г. Коллонтай, А. Анжейовський, В. Бессер, М. Гославський, Ю. Кращевський, Й. Левель, А. Осинський, Т. Падура А. Фелінський педагогічні ідеї яких, сприяли розвитку особистості в тогочасному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Кирчів Р. Кременець як літературно-мистецький осередок першої третини XIX ст. / Р. Кирчів // Волинські Афіни. 1805-1833. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 75-88.
2. Коляденко С. Кременецький ліцей у системі освіти Волині (XIX – 30-ті рр. XX ст.) / С. Коляденко. – Житомир, 2003. – 136 с.
3. Ролле М. Афіни Волинські. Нарис з історії освіти у Польщі / М. Ролле. – К.: Либідь, 2007. – 307 с.
4. Фаб'яновський А. Гуго Коллонтай і Тадеуш Чацький – творці Волинської гімназії / А. Фаб'яновський // Волинські Афіни. 1805-1833. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 41-45.
5. Ходаковська Я. Волинська гімназія та Волинський ліцей (1805-1833) / Я. Ходаковська // Волинські Афіни. 1805-1833. – Тернопіль: Богдан, 2006. – С. 23-40.
6. Чуйко С. Ліцеї України (XIX-XX ст.) / С. Чуйко. – Тернопіль.: Ліком, 1996. – 140 с.